

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet

Epost: firmapost@nkom.no, pia.braadland@nkom.no

Oslo, 20. november 2020

Høring av retningslinjer for vindkraftanlegg og ekom

1 Innledning

Det vises til forslag til retningslinjer knyttet til vindkraftanlegg og forholdet til elektroniske kommunikasjonstjenester (ekom) fra Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) med frist for å gi innspill den 20. november 2020.

Norges televisjon AS (heretter NTV) er tilfreds med at det er kommet et utkast til retningslinjer. Vi håper dette vil bidra til at hensynet til elektroniske kommunikasjonstjenester i fremtiden vil bli håndtert bedre i utredningsfasen enn det vi opplever hittil har vært tilfelle, og at retningslinjene kan bidra til at konflikter mellom vindkraftutbyggere og ekomaktører som følge av signalinterferens i større grad kan unngås i fremtiden.

Samtidig er det ikke til å komme bort fra at det til tross for utredninger i forkant, vil kunne være usikkerhet om interferens med elektroniske kommunikasjonssignaler vil kunne oppstå. Interferens kan også oppstå i områder hvor man ikke hadde forventet det. For det digitale bakkenettets del har dette særlig sammenheng med at mange sluttbrukere mottar reflekterte signaler. Reflekterte signaler er mer utsatt for interferens fra vindkraftanlegg, og det er ikke alltid gitt hvilket konkret refleksjonspunkt den enkelte sluttbruker benytter seg av og hvordan dette reflekterte signalet påvirkes.

Det er derfor særlig viktig at retningslinjene også er tydelige på hvordan signalinterferens skal håndteres dersom interferens rent faktisk oppstår i forbindelse med en vindkraftutbygging. Retningslinjene må bidra til at situasjoner som ved f. eks. Vardafjellet vindkraftverk hvor sluttbrukere ble stående uten tilgang til signaler fra det digitale bakkenettet i over 8 uker, før utbygger etter pålegg fra NVE iverksatte midlertidig tiltak i form av delvis nedstengning av sitt anlegg, unngås for fremtiden. I denne saken har utbygger (i skrivende stund) fortsatt ikke akseptert å bekoste varige tiltak for å gjenopprette signalene i bakkenettet.

NTV vil særlig fremheve følgende synspunkter:

- Retningslinjene må være klare på at det er utbygger og ikke ekomaktørene som har utredningsansvar når det gjelder forholdet til ekomsignaler, herunder ansvaret for kostnadene ved utredning, se innspill til punkt 5.1.2 og 5.1.3 nedenfor. Det er tiltakshaver som har ansvaret for å utrede virkningene av vindkraftanlegget, jf. bl.a. energiloven § 2-1 og konsekvensutredningsforskriften § 4.
- Alle vindkraftkonsesjoner må inneholde et vilkår for ivaretagelse av ekomsignaler uavhengig av om en konkret risiko er identifisert i forkant, se innspill til punkt 5.2.3, jf. 5.2.4.
- Når det gjelder konsesjonsvilkåret om forholdet til elektroniske kommunikasjonstjenester er det som fremhevet i punkt 5.2.4 viktig at konsesjonsvilkåret inneholder:
 - *En plikt til å iverksette avbøtende tiltak* dersom det oppstår interferens for elektroniske kommunikasjonssignaler uavhengig av om risiko for interferens er identifisert i forkant

- En tydelig forpliktelse til å *gjennomføre* tiltak, ikke bare planlegge dem
 - *Klare frister* for gjennomføring av avbøtende tiltak
 - Avbøtende tiltak skal være *rettet mot den aktuelle elektroniske kommunikasjonstjenesten*.
 - Andre tiltak som ikke gjenoppretter tilgangen til de berørte elektroniske kommunikasjonssignaler- eller tjenester f.eks. plattformbytte eller annen overføring til annen ekomaktør, er kun aktuelle dersom kun et fåtall sluttbrukere er involvert, det ikke i forkant av at konsesjonen innvilges er identifisert en risiko for interferens og kostnadene ved gjenoppretting av ekomsignalet er vesentlig høyere enn konsesjonærens gevinst ved drift av vindkraftverket gjennom konsesjonsperioden. Konsesjonæren skal i slike tilfeller betale erstatning for det tap ekomtilbyder, ekomtilbyders kunder og sluttbrukere påføres.
 - Presisering av at det er konsesjonær som er ansvarlig for kostnaden ved gjennomføring av tiltak
- Det må presiseres i retningslinjene at et forholdsmessighetskrav bare er relevant for valg mellom tiltak som alle gjenoppretter tilgangen til det elektroniske kommunikasjonssignalet. Energimyndigheten har ikke kompetanse til å gripe inn i ekomaktørens konsesjonsgitte rettigheter ved å la være å pålegge utbygger å rette opp tilgangen til det elektroniske kommunikasjonssignalet, jf. innspill til punkt 6.1 nedenfor.
 - Der interferens oppstår, er det viktig at det er klare tidsfrister for gjennomføring av tiltak. Retningslinjene bør her kodifisere praksis fra Olje- og energidepartementet om at tiltak skal gjennomføres innen fem virkedager.
 - Det må presiseres at plattformbytte er kun et aktuelt tiltak der det ikke er mulig å gjennomføre andre varige tiltak som gjenoppretter tilgangen til ekomsignalet, se merknader til punkt 6.2.

Vi vil i det følgende gi våre kommentarer til hvert av punktene i retningslinjene.

2 Til punkt 1: Behov for retningslinjer

NTV støtter det foreslåtte virkeområdet for retningslinjene, herunder at prinsippet om først i tid, best i rett bør gjelde mellom ekomsignaler og vindkraftanlegg i den forstand at den aktør som etablerer seg sist må tilpasse sin virksomhet til den aktivitet som andre aktører allerede har etablert. At dette også gjelder elektroniske kommunikasjonssignaler (heretter "ekomsignaler") som overføres i luftrommet må være en selvfølge.¹ Ekomsignaler som overføres i luften basert på frekvenstillatelse fra Nkom kan ikke ha dårligere rettsvern enn f.eks. signaler som fremføres gjennom fysiske kabler.

NTV opplever at forholdet til ekomsignaler i praksis har vært ignorert og ikke tatt på alvor av flere vindkraftutbyggere både før og etter konsesjonstildeling. Retningslinjene legger til grunn et viktig prinsipp når det innledningsvis gis uttrykk for at ekomtjenester skal ivaretas så tidlig som mulig i konsesjonsprosessen. Dette må imidlertid følges opp nøye både fra tiltakshaver og fra NVE også gjennom senere planleggings- og utbyggingsfaser.

Retningslinjene må imidlertid gjelde generelt og ikke bare for anlegg over henholdsvis 10 MW og 1 MW. For ekomsignaler spiller effekten på vindkraftanlegget ingen betydning i seg selv. Det er den konkrete plasseringen, herunder høyde og dimensjon på den eller de enkelte vindturbiner som avgjør om anlegget kan forårsake interferens for ekomsignaler.

NTV har merket seg at man i utkastet til retningslinjer bruker begrepet "skadelig interferens", men uten at dette defineres nærmere. Elektroniske kommunikasjonssignaler blir hele tiden utsatt for ekstern påvirkning, f. eks.

¹ Nkom har også tidligere vist til dette prinsippet i brev til NVE, jf. *Innspill til varsel om retting - bortfall av TV-signal i forbindelse med etablering av Svåheia vindkraftverk* av 6. juni 2019, saksnr. 1903480-3 - 519

topografi, være og vind mv. Ekomsignalene tåler en viss påvirkning, uten at det medfører forstyrrelser på signalmottaket. Det som er sentralt å regulere er de tilfeller der forhold forårsaket av vindkraftverk påvirker bruken av ekomsignalene på en negativ måte. Hva gjelder det digitale bakkenettet, anser NTV at det foreligger «interferens» (forstyrrelser) fra vindkraftverk der signalene faller bort eller bilde og/eller lyd forringes som følge av vindkraftverket (typisk når rotorbladene på vindkraftturbinene går rundt). NTV legger til grunn at det er dette retningslinjene mener med "skadelig interferens", men vil foreslå at begrepet defineres innledningsvis for å klargjøre hva som er ment og deretter kun omtales som «interferens». NTV vil i det følgende bare bruke begrepet "interferens" om slik negativ signalpåvirkning som nevnt.

3 Til punkt 3: Om ekomnettet

Retningslinjene understreker vårt moderne samfunns avhengighet av elektronisk kommunikasjon. Det er viktig at dette fremheves. Tilgang til ekomsignaler er avgjørende som kommunikasjonsplattform for all annen næringsvirksomhet, for privatpersoners tilgang til kommunikasjonsmuligheter og kulturelt innhold og for vår nasjonale sikkerhet og beredskap. Utbygging av fornybar energi er selvsagt viktig i et miljø- og energiforsyningsperspektiv, men hensynet til ekomsignalene kan ikke underordnes behovet for nye energikilder. NTV har hittil opplevd det utfordrende å nå frem med dette.

NTV vil i den forbindelse understreke at behovet for god dekning som nevnt i utkastet, er helt sentralt og med fordel kan løftes mer frem. Det digitale bakkenettet og andre ekomnett er helt avgjørende for at myndighetene skal kunne kommunisere med befolkningen i krisesituasjoner, og for at berørte privatpersoner og næringsliv får tilgang til sentrale kommunikasjons- og kulturtilbud. NTV skal gjennom sin konsesjon for det digitale bakkenettet ivareta viktige beredskapshensyn. Mister en sluttbruker tilgang til det digitale bakkenettet, mister myndighetene også mulighetene til å kommunisere med vedkommende sluttbruker gjennom dette nettet.

God dekning er utover dette viktig for selve finansieringen av det digitale bakkenettet. Enkelte vindkraftaktører synes å mene at det digitale bakkenettet bare skal dekke såkalte satellittskyggeområder.² Det er ikke riktig. Det er den konkurranseutsatte virksomheten som finansierer den svært kostbare utbyggingen av det digitale bakkenettet som Stortinget har vedtatt. Dersom interferens fra vindkraftutbygging reduserer antall aktuelle og potensielle kunder av det digitale bakkenettet i områder der også andre TV-distribusjonsplattformer er tilgjengelige, underminerer det hele finansieringsmodellen som den digitale bakkenettkonsesjonen er basert på. I den konkrete vurderingen av en aktuell eller potensiell interferenssituasjon kan det ikke bare ses på det antall sluttbrukere på det tidspunkt vindkraftanlegget settes i drift som faktisk benytter det digitale bakkenettet. For NTV som andre ekomaktører medfører det et tap om man også mister tilgang til potensielle kunder. Den samlede effekten forårsaket av samtlige vindkraftutbygginger nasjonalt har også sentral betydning i denne sammenheng. NTV mener at dette burde komme tydeligere frem i retningslinjene.

4 Til punkt 4: Om interferens fra vindkraftanlegg på ekomnett

NTV støtter den beskrivelsen som er gitt i punkt 4. Som her fremhevet, kan det være vanskelig å sikkert konkludere på forhånd om vindkraftverket vil skape interferens for ekomsignaler. Dette gjelder av teknologiske årsaker særlig det digitale bakkenettet. Det er følgelig særlig viktig at både retningslinjene og konsesjonsvilkårene er klare på hvilke forpliktelser som gjelder dersom signalinterferens skulle oppstå, herunder hvilke tidsfrister som gjelder. Vi viser her også til våre kommentarer til det foreslåtte konsesjonsvilkåret i punkt 5.2.4 nedenfor.

Det er viktig å fremheve at det må benyttes anerkjente analyseverktøy og måleutstyr som er tilpasset den aktuelle type ekomsignal. Det må eksempelvis benyttes andre analyseverktøy for digitale TV-signaler sammenlignet med radiolinjesignaler eller signaler fra mobilnett.

Det fins analyseverktøy som gjør det mulig å foreta en initiell, teoretisk analyse av interferensrisikoen for det digitale bakkenettet, og NTV har gjennom de siste årene opparbeidet mer erfaring med vindkraftverks påvirkning på signalene i det digitale bakkenettet. Der teoretiske analyser indikerer at det kan være en risiko for

² I NVEs sak 201403153 (Svåheia) har vindkraftaktøren bl.a. hevdet at "Formålet med NTVs konsesjon er å sikre kringkastingstjenester til hele befolkningen. (...) Utviklingen går i retning av at flere og flere bytter plattform, men NTVs konsesjon skal sikre at dem som ikke kan nås på andre måter skal kunne se TV ved hjelp av DTT-signale. (...)

interferens, vil fysisk befaring for å undersøke hvilket mottaksutstyr som benyttes i de aktuelle områdene og målinger av signalstyrken på stedet være nødvendig for å kunne analysere risikobildet nærmere. Erfaring har vist at der både teoretiske beregninger og målinger i felt i forkant av en utbygging, har identifisert risiko for interferens, har dette også slått til. Verdien av slike beregninger og målinger forutsetter at endelig plassering og dimensjoner av mast og vindturbinblader er kjent.

NTV vil videre ta til orde for at retningslinjene eksplisitt bør gi uttrykk for at det må presumeres at det er vindkraftanlegget som har forårsaket interferensen der sluttbrukere som tidligere har mottatt elektroniske kommunikasjonssignaler, først opplever signalinterferens etter at vindkraftverket er satt i drift. I noen tilfeller der nye vindkraftanlegg har forårsaket interferens for signaler fra det digitale bakkenettet, har NTV til sin forundring opplevd at vindkraftutbygger benekter at det er deres anlegg som forårsaker interferensen. Dette til tross for at signalforstyrrelser rapporteres av sluttbrukere som over lengre tid har vært kunder av RiksTV eller har benyttet bakkenettet til mottak av NRKs sendinger. Når sluttbrukere benytter og abonnerer på en ekomtjeneste over tid, underbygger det i seg selv at tjenesten har kunnet mottas og at signalene har vært stabile med tanke på lyd og bilde. Hvis ikke, hadde kunden for lenge siden byttet til en annen plattform eller tjeneste. NTV har også opplevd at utbygger ikke har villet medvirke til testing av om det er vindkraftverket som forårsaker interferensen, f. eks. ved å stanse turbiner i forbindelse med måling. NTV oppfatter dette som forsøk på å unndra seg ansvar og at slik obstruksjon kan motvirkes ved at det i retningslinjene tas inn en slik presumsjon som nevnt.

Et forhold som ikke er nevnt i utkastet, men som retningslinjene bør ta høyde for er tilfeller der vindkraftanlegget planlegges lokalisert i umiddelbar nærhet til ekominfrastruktur, som senderstasjoner eller basestasjoner i mobilnettene. I slike tilfeller kan fare for iskast o.l. skape utfordringer for selve tilgangen til ekominfrastrukturen, noe som er nødvendig for feilretting, vedlikehold m.v. Dette har vist seg å være en praktisk problemsstilling blant annet ved det planlagte Bremangerlandet vindkraftverk, hvor ekomaktørens personell må passere gjennom vindkraftparken for å komme frem til sine installasjoner. Utbygger må også utrede og iverksette tiltak knyttet til slike forhold slik at tilgang til ekominfrastrukturen opprettholdes for vedlikeholdsarbeid og feilretting. Det må stilles krav om at hensynet til slike forhold skal implementeres i utarbeidelsen av detalj- og/ eller MTA plan (avstand til adkomstvei til infrastruktur etc.)

5 Til punkt 5: Ivaretagelse av ekom i konsesjonsbehandling av vindkraftverk

Til punkt 5.1.1 og generelt til punkt 5.1

Flere av de problemstillinger som har oppstått mellom vindkraftutbygging og det digitale bakkenettet skyldes at konsesjonsprosessen ikke har lagt opp til en tilstrekkelig utredning av forholdet til eventuelle ekomsignaler i området. Ønsket om å gi vindkraftkonsesjonær fleksibilitet til å utnytte best tilgjengelige teknologi på investeringstidspunktet, har ført til at det anlegg som ble meldt og utredet sjelden har vist seg å samsvare med det anlegget som faktisk blir bygget mange år senere hva gjelder høyde, dimensjoner og plassering. Denne fleksibiliteten medfører at de utredninger som har vært utført i forbindelse med konsesjonssøknaden ikke lenger er relevante på utbyggingstidspunktet når det gjelder forholdet til ekomtjenestene.

NTV savner i utkastets del 5.1 en generell henvisning til og omtale av kravet til konsekvensutredning etter energiloven og konsekvensutredningsforskriften samt plan- og bygningsloven så langt denne gjelder for vindkraftutbygging. Oppfølging av dette regelverket, er nødvendig for å sikre en betryggende saksbehandling. Reglene gjennomfører EU-direktiv om miljøkonsekvensutredninger (direktiv 2014/52/EU, det såkalte EIA-direktivet³) som er vedtatt under EØS-avtalens miljøavsnitt og gir uttrykk for minimumsregler.

Det følger av konsekvensutredningsforskriften § 19 at det skal gis en beskrivelse av "*tiltakets fysiske egenskaper, lokaliseringen, nødvendige rivningsarbeider og arealbehovet i både bygge- og driftsfasen*". For ekomaktører er anleggets helt konkrete plassering og utforming sentral. Konsekvensutredningen skal være tilpasset det anlegget som faktisk bygges.⁴

³ Det europeiske konsekvensutredningsregelverket har blitt endret flere ganger; innført ved Rådskdirektiv 85/337/EØF, deretter endret ved direktiv 97/11/E og direktiv 2011/92/EU, til någjeldende 2014/52/EU.

⁴ Når anlegget som bygges er langt større enn anlegget som er utredet, så har det skjedd en oppsplitting av tiltaket, og EU-domstolen har flere ganger fastslått at slik «salami-slicing» er i strid med konsekvensutrednings-regelverket.

Konsekvensutredningsforskriften § 28 stiller videre krav til at ansvarlig myndighet skal forvise seg om at oppdatert kunnskap legges til grunn for sluttbehandlingen av saken.⁵ NTV har erfart at bygging av vindkraftanlegg kan skje opptil 10-15 år etter at prosjektet ble konsekvensutredet. I praksis medfører dette at den opprinnelige konsekvensutredningen ikke lenger relevant, også fordi den ikke bygger på oppdatert kunnskap.

Gjennom Meld. St. 28 (2019-2020) *Vindkraft på land – Endringer i konsesjonsbehandlingen* er det beskrevet endringer i saksbehandlingen som skal bidra til at det blir bedre samsvar mellom det som utredes og det som bygges. NTV mener forpliktelsene må beskrives mer i detalj i retningslinjene for å bedre praktiseringen av konsekvensutredningsregelverket relatert til ekomsignaler. Vi ber derfor også om at retningslinjene som nå er på høring tar tydeligere utgangspunkt i nevnte regelverk. I tillegg må tiden fra konsesjon gis til den faktiske utbyggingen av anlegget skjer, vesentlig kortes ned for å unngå behovet for ytterligere utredninger. NTV nevner i den forbindelse at installert effekt på vindkraftanlegget kun er en styringsparameter som er interessant for energisektoren isolert sett. Det egner seg ikke til å utlede hvilken risiko anlegget kan ha for ekomtjenestene. For ekomtjenestene er det dimensjoner på mast og rotorblader samt plassering av turbinene som er avgjørende, og det er disse forhold som må konsekvensutredes i forhold til risiko for interferens for ekomsignaler. Dette gjelder også ved endringer i disse parameterne ved f.eks. godkjenning av MTA- og detaljplan. Ved endringer i dimensjoner og plassering må det konsekvensutredes på nytt.

Til 5.1.2 Høring av melding

NTV har først de senere år mottatt høringer i vindkraftsaker. NTV tror at dette også gjelder andre ekomaktører.

NTV opplever dertil fortsatt situasjoner der endringer i konsesjonsvilkår og utbyggingsløsninger ikke tidligere er blitt varslet til NTV, og at utbygger fortsatt baserer seg på eldre uttalelser (herunder fra andre enn NTV) som ikke lenger er relevante. Det må sikres at alle ekomaktører står på NVEs standardliste for høringsinstanser og at ekomaktører faktisk får muligheten til å bli hørt også dersom prosjektenes utbyggingsløsninger endres.

Når det gjelder ekomaktørens innspill i forbindelse med høring av melding, er det et viktig prinsipp at det er utbygger og ikke ekomaktørene som har utredningsansvaret, herunder ansvaret for kostnadene ved utredning. Det bør være tilstrekkelig at en ekomaktør ved en høring i tilknytning til en slik melding, gir en generell tilbakemelding om det er en risiko for interferens på ekomsignalene og hvilke temaer som bør utredes. Slik NTV ser det, fører det for langt når det i utkastet til retningslinjer i siste avsnitt under 5.1.2 gis uttrykk for at *"ekomaktørene [...] så langt det er mulig [bør] klargjøre hvor og hvordan infrastrukturen kan bli påvirket"*. Det vil fordre en nærmere utredning av vindkraftprosjektets forhold til ekomsignalene noe som tar tid og ressurser (i enkelte tilfeller vil det også kunne kreve en fysisk befaring), og kan påføre ekomaktørrer betydelige kostnader. For NTVs del må dette arbeidet bestilles fra andre. NTV frykter at slik utkastet nå ser ut, vil det kunne forsterke den tendens NTV opplever med at utbygger skyver ansvaret for utredning av forholdet til ekomtjenestene over på ekomaktørene, jf. også punkt 5.1.3 nedenfor. Vi vil understreke at det er tiltakshaver som har det formelle ansvaret for å utrede virkningene av vindkraftanlegget, jf. bl.a. energiloven § 2-1 konsekvensutredningsforskriften § 4, og som dermed også må betale kostnadene ved slik utredning.

Til 5.1.3 Utredningskrav (etter melding)

NTV er tilfreds med at retningslinjene presiserer at elektronisk kommunikasjon er et av fagtemaene som skal utredes i forbindelse med en eventuell konsesjonssøknad. NTV ser imidlertid at det er nødvendig at det presiseres nærmere hva som ligger i utredningskravet i energiloven § 2-1 og plan- og bygningsloven, jf. konsekvensutredningsforskriften § 4.

NTV erfarer i dag at vindkraftaktører nøyer seg med å henvende seg til NTV og be om opplysninger om risikoen for interferens, og for øvrig ikke er innstilt på å bidra i arbeidet med å utrede dette, herunder innstilt på å dekke kostnadene ved å utrede svaret. Som redegjort for i punkt 5.1.2 over, må det gjøres konkrete teoretiske beregninger målt opp mot lokal bosetting, lokal topografi m.v. for å svare på om en konkret utbyggingsplan vil kunne påvirke mottaket av signaler. Noen ganger vil det også være behov for å gjøre målinger og eventuelle

⁵ Det samme følger av forvaltningsloven § 17. Der vurderinger mangler eller er utdaterte, vil forvaltningen ha plikt til å utrede konsekvensene for å sikre en forsvarlig opplysning av saken før vedtak om konsesjon treffes, jf. Sivilombudsmannens uttalelse i sak 2008/961 (somb-2009-46).

andre undersøkelser i felt. NTV og andre ekomaktører vil selvsagt bistå tiltakshaver med dette, men det er tiltakshaver som må dekke ekomaktørens kostnader, både interne og eksterne, ved disse utredningene. Det er praktisk viktig at dette kostnadsansvaret fremkommer klart av retningslinjene.

NTV støtter for øvrig at det samme utredningsansvaret skal gjelde for vindkraftverk der det ikke er krav om melding. Det er en viktig presisering at retningslinjene også gjelder der tiltaket kun behandles etter plan- og bygningsloven.⁶

Til punkt 5.2 Fase 2: Søknad og konsesjon

Til punkt 5.2.1 om søknaden

NTV støtter retningslinjenes krav til at konsesjonssøknaden skal beskrive hvordan ekom tjenester og ekomaktører kan bli berørt av vindkraftverket. Dette gir god sammenheng med utredningskravet.

NTV påpeker for øvrig at det gjennom Meld. St. 28 (2019-2020), er varslet forbedringer i konsesjonsprosessen og at retningslinjene bør tilpasses disse. Når det i retningslinjene vises til at søknaden skal inneholde en *nærmere beskrivelse av prosjektet*, bør det ses i sammenheng med Stortingsmeldingens punkt 4.8.5 om at det for hvert enkelt vindkraftverk vil kunne bli innført vilkår om maksimalhøyde på turbiner basert på hva som er lagt til grunn for konsekvensutredningene, og punkt 4.10 om bedre sammenheng mellom utredning, konsesjon og detaljplan. Høyder og dimensjoner på anleggene, samt plassering er avgjørende for hvorvidt det vil være en risiko for forstyrrelser av ekomsignalene, og derfor er det sentralt at dette, herunder konsekvensene for ekomsignalene, kommer frem av søknaden. Uten slike detaljerte beskrivelser (som da også må samsvare med det som senere bygges) vil det være vanskelig for ekomaktører å gi innspill under høringen av konsesjonssøknaden.

Til punkt 5.2.2 Høring av konsesjonssøknaden

I utkastets punkt 5.2.2, fremgår det at ekomaktører som mener at vindkraftverk kan forårsake ytterligere skadelig interferens, bør *"dokumentere"* dette i høringsuttalelsen. Som nevnt innledningsvis, er det ikke mulig med sikkerhet å forutsi om interferens vil kunne oppstå eller ikke. Det ekomaktørene kan gjøre vil først og fremst være å uttale seg om risiko, eventuelt grader av risiko. Vindkraftanlegg kan herunder påvirke signaler i ulike retninger og potensielt mange sluttbrukere og det i ulik grad.

Når det gjelder det digitale bakkenettet spesielt, hvor mangesluttbrukere bruker reflekterte signaler, kjenner man ikke det nøyaktige refleksjonspunktet som kan variere fra mottaker til mottaker. Sluttbrukerne kan med andre ord hente signalet fra ulike refleksjonspunkt. Reflekterte signaler er gjerne mer utsatt for interferens. Om interferens oppstår kan også avhenge av vindretning som påvirker vindturbinenes rotasjon. Det fører til at det i praksis ikke er mulig å stadfeste med sikkerhet hvorvidt interferens vil oppstå før anlegget er bygget, og hvor omfattende interferensen i tilfelle vil bli med hensyn til antall berørte sluttbrukere, men det er mulig å si noe om sannsynligheten for interferens, slik NTV har påpekt i flere saker.

Det er ikke ekomaktørene som i forbindelse med en høring om en konsesjonssøknad skal ha "bevisbyrden" for at interferens kan oppstå. Det minnes i denne forbindelse igjen om at det er utbygger som har utredningsplikten. NTV mener derfor at ordet *"dokumentere"* bør erstattes med *"begrunne"* slik at ekomaktører som mener at vindkraftverk kan forårsake ytterligere interferens enn det som er beskrevet i konsesjonssøknaden bør begrunne sitt standpunkt.

NTV stiller seg videre undrende til at det i utkastet gis uttrykk for at ekomaktørene skal gi *"innspill til alternativ lokalisering av vindturbiner"*. Ekomaktører har ikke kompetanse til å mene noe om hvor vindturbiner bør lokaliseres utover å peke på at en gitt plassering kan være ugunstige for deres ekomsignaler. Når det gjelder radiolinjesignaler, er det sentralt at turbinene ikke hindrer radiolinjefremføringen, men for andre typer ekomsignaler (punkt til multipunkt spredning av ekomsignaler) vil det være vanskelig å forutsi hvilke turbiner

⁶ Søknader om å få bygge og drive vindkraftverk med inntil 1 MW samlet installert effekt og inntil fem vindturbiner behandles kun av berørt kommune som en byggesak og eventuelt en plansak

som vil forårsake interferens. Det vises her eksempelvis til Vardafjellet vindkraftpark der stansing av de antatt mest skadelige turbinene ikke var tilstrekkelig til å gjenopprette forbrukernes tilgang til DTT-signalene.

Dersom en ekomaktør gjennom retningslinjene forutsettes å mene noe om ovennevnte, vil det dessuten kunne føre til uklare ansvarsforhold dersom interferens likevel oppstår på en lokasjon som ekomaktøren har identifisert som mindre egnet til å skape interferens. Dersom myndighetene ønsker at ekomaktører skal bidra i denne type vurderinger, må det presiseres at det endelige ansvaret for eventuell interferens skal ligge ene og alene hos tiltakshaver som har all risiko knyttet til hvilke skader dennes virksomhet medfører for allerede etablert virksomhet.

Til punkt 5.2.3 NVEs saksbehandling og vurdering av interferens

NTV støtter at virkningene for elektronisk kommunikasjon skal være en viktig del av NVEs saksbehandling av vindkraftsøknader, og at ekomaktørenes faglige vurderinger skal tillegges betydelig vekt. NTV mener dessuten at Nkom som fagetat bør få tydeligere plass i saksbehandlingen, særlig der det oppstår uenighet i utredningsfasen.

Når det gjelder avsnitt 2, mener NTV på tilsvarende måte som over, at utkastets bruk av ordet "dokumentere" skaper uklarhet. Det vil sjeldent gi mening å dokumentere "graden av interferens" (jf. siste setning i avsnitt 2). For de fleste ekomsignaler, og i hvert fall for DTT-signalene i det digitale bakkenettet, er det slik at enten er signalstyrken god nok til at signalet kan mottas uten forstyrrelser eller så kan signalet ikke mottas, eventuelt kun med forstyrrelser (typisk at bilde og/eller lyd forringes eller faller bort når rotorbladene på vindkraftturbinene går rundt).

Det er i den forbindelse også litt uklart hva som menes med "målinger av dekningsgrad for ekomtjenesten" (jf. første setning i avsnitt 2). Hvis hensikten er at man på forhånd skal dokumentere hvilke husstander som f.eks. har dekning av ulike ekomsignaler i et område rundt vindkraftanlegget, kan det bli nokså kostbart å utrede uten at det nødvendigvis tilfører mye merverdi. Forutgående målinger av signalstyrke på utvalgte punkter, kan imidlertid bidra til å styrke vurderingene av hvor sannsynlig det er at en identifisert risiko for interferens kan materialisere seg. Slike målinger bør imidlertid være en del av konsesjonsøkers forutgående utredning i tilfeller der en risiko for interferens er påpekt. Der slike målinger ikke har vært foretatt, støtter imidlertid NTV at NVE kan pålegge målinger. Det må også stilles krav om at de som skal utføre dekningsanalyser og målinger innehar rett kompetanse for den aktuelle ekomtjenesten.

Som nevnt innledningsvis, kan interferens oppstå også i tilfeller der man ikke har forutsett dette. Det var f. eks. vanskelig å forutse at befolkningen i Berle benyttet et refleksjonspunkt akkurat på den fjellsiden hvor vindkraftanlegget ble bygget, og at anlegget dermed forstyrret bygdas TV-signal når det ble satt i drift. Ettersom interferens kan oppstå i enhver sak, bør alle vindkraftkonsesjoner ha et vilkår for ivaretagelse av ekomsignaler og ekomaktørenes interesser, jf. også punkt 5.2.4 nedenfor.

Til punkt 5.2.4 Konsesjonsvilkår knyttet til interferens

I Meld. St. 28 (2019-2020) er det fremhevet behov for klarere konsesjonsvilkår (jf. punkt 4.8.3) og bedre ulovlighetsoppfølging. Om ekom vises det særskilt under punkt 6.10 til at:

«Konsesjonæren må pålegges klare og forutsigbare konsesjonsvilkår overfor tilbydere av ekomnett og -tjenester som blir berørt av utbyggingen. Konsesjonær skal der det er sannsynlig med skadelig interferens sikre at det gjennomføres målinger før, under og etter utbyggingen i samarbeid med berørte aktører. Ved endring av et etablert vindkraftverk skal det foretas nye vurderinger av om hvorvidt endringene kan medføre skadelig interferens. Det må fremgå klart av konsesjonsvilkårene at det er konsesjonær som må bære kostnadene for avbøtende tiltak dersom det oppstår forstyrrelser på ekomnett eller -tjenester.»

NTV mener at forslaget til nytt standardvilkår ikke oppfyller de krav som er kommet til uttrykk i Stortingsmeldingen. Forslaget er heller ikke tilfredsstillende fra ekomaktørenes standpunkt.

Slik det er foreslått i retningslinjene, er det nye konsesjonsvilkåret alt for uklart og egnet til å skape ytterligere konflikter mellom vindkraftkonsesjonærer og ekomtilbydere. Dette vil kunne føre til behov for ytterligere oppfølging fra myndighetenes side i disse sakene. I praksis oppfatter NTV at det nye foreslåtte vilkåret slik det er formulert i utkastet, gir dårligere beskyttelse for ekomaktører enn dagens "standardvilkår". Vi viser konkret til:

- Konsesjonsvilkåret regulerer ikke den situasjon at det oppstår interferens uten at det på forhånd er identifisert en risiko for dette, jf. formuleringen innledningsvis som indikerer at vilkåret kun gjelder "dersom det er risiko". Det kan ikke være slik at ekomaktørens virksomhet ikke er vernet med mindre risikoen er identifisert på forhånd. Dagens formulering om at tiltak må gjennomføres "ved forstyrrelser" (dvs. der interferens faktisk oppstår), må derfor videreføres i et nytt standard konsesjonsvilkår. Alternativet er at ekomaktører alltid må påberope seg en risiko i utredningsfasen for å være beskyttet, noe verken partene eller myndighetene er tjent med.
- Det er et viktig prinsipp, jf. også OEDs vedtak, f. eks. i sak 19/1700 Haram, at avbøtende tiltak skal være rettet mot den aktuelle elektroniske kommunikasjonstjenesten. Det er helt avgjørende at dette klart fremgår av konsesjonen. Der risikoen for interferens er identifisert på forhånd, må utbygger under enhver omstendighet anses for å ha godtatt risikoen og kostnadsansvaret for avbøtende tiltak rettet mot gjenopprettelse av muligheten for å motta det aktuelle ekomsignalet.
- Andre tiltak enn de som er knyttet til gjenopprettelse av ekomsignalet eller ekomtjenesten fra berørt ekomaktør (f.eks. plattformbytte eller annen overføring til annen ekomaktør), kan kun være aktuelle i rene unntakssituasjoner. For det første kan slike tiltak kun være aktuelle dersom kun et fåtall sluttbrukere er involvert. Det må videre være en forutsetning at det ikke på forhånd var identifisert en risiko for interferens, da utbygger i motsatt fall (dvs. der risiko for interferens var identifisert på forhånd) må forutsettes å ha tatt eventuelle kostnader ved avbøtende tiltak i betraktning i sine investeringsbeslutninger. For at andre tiltak enn de som er knyttet til gjenopprettelse av ekomsignalet eller ekomtjenesten fra berørt ekomaktør kan være aktuelle, må dessuten kostnadene ved gjenopprettelse av ekomsignalet være vesentlig høyere enn konsesjonærens antatte gevinst ved drift av vindkraftverket i konsesjonsperioden. Dersom valg av tiltak kun gjøres til et spørsmål om hva som er «billigste» løsning sett fra konsesjonærens perspektiv slik NTV opplever at mange vindkraftaktører argumenterer for, gir det ikke tilstrekkelig beskyttelse for ekomsignalet i seg selv og de ikke-økonomiske interesser som sluttbrukere og andre har i tilgang til signalet og øvrige samfunnsinteresser som de elektroniske kommunikasjonssignalene ivaretar.
- Der tiltak i form av plattformbytte eller annen overføring til annen ekomaktør i rene unntakstilfeller likevel tillates, må konsesjonæren i slike tilfeller betale erstatning for det tap ekomtilbyder, ekomtilbyders kunder og sluttbrukere påføres. Det er her viktig å få frem at ekomtilbyderne ikke bare har tradisjonelle sluttbrukere som kunder, men at mange av kundene er kommersielle bedrifter eller andre aktører som avhengig av ekomsignalene for å levere sine tjenester. Også disse vil kunne lide tap ved at de enten forhindres fra å selge sine tjenester til aktuelle eller potensielle kunder i områder som blir utsatt for interferens eller må iverksette andre former for tiltak for å nå slike kunder. For NTVs del gjelder dette eksempelvis RiksTV og NRK. Det må fremgå av konsesjonsvilkåret at også slike kunder er beskyttet.
- Utkastet legger til grunn at avbøtende tiltak skal *foreslås* (setning 1) og *beskrives* (setning 3). Det stilles imidlertid ikke noen krav til *gjennomføring/iverksettelse* av nødvendige tiltak. Etter ordlyden fører det til at vilkåret kan være oppfylt uten at interferensen faktisk er avbøtet. Konsesjonsvilkåret må inneholde en regulering som pålegger at tiltak gjennomføres og med klare frister for slik gjennomføring.
- NTV finner det derimot positivt at en mer detaljert tiltaksplan skal inngå som del i detaljplanen. Dette bidrar til at konkrete, lokalt tilpassede tiltak kan planlegges i god tid. Dette kan imidlertid ikke erstatte et klart og tydelig konsesjonsvilkår som tiltaksplanen skal tjene til oppfylling av.
- Formuleringen *aktuelle* tiltak kan imidlertid indikere at en liste over hvilke tiltak som normalt kan tenkes, er tilstrekkelig. Det må imidlertid sikres at tiltakene er tilpasset lokale forhold, herunder en beskrivelse av hvilke konkrete tiltak som er aktuelle på stedet. Dersom f.eks. sluttbrukere i risikoområder allerede benytter de beste antenner med effektforsterker, gir det f. eks. liten mening å ha en tiltaksplan som inneholder tiltak som går ut på å utstyre sluttbrukere med bedre antenner. Der installasjon av nye senderstasjoner er et aktuelt tiltak, bør tiltaksplanen ha identifisert aktuelle lokasjoner for dette og

øvrige praktiske forhold i den forbindelse. Vi foreslår derfor at ordet "konkrete" tilføyes.

- Det er avgjørende at konsesjonsvilkåret inneholder frister for gjennomføring av aktuelle tiltak. Det er uakseptabelt at ekomaktører og deres kunder, herunder sluttbrukere, blir stående uten tilgang til ekomtjenester over lengre tid. Olje- og energidepartementet la i sitt vedtak knyttet til Haram vindkraftverk til grunn at avbøtende tiltak skulle iverksettes innen 5 dager.⁷
- Det må videre fremkomme at kostnaden ved avbøtende tiltak, må dekkes av konsesjonær, slik det også er forutsatt i Meld. St. 28 (2019-2020) sitert over.

NTV vil forslå at standardvilkåret justeres som følger:

Dersom vindkraftverket medfører interferens på eksisterende elektroniske kommunikasjonstjenester, skal konsesjonæren i samråd med berørte ekomaktører iverksette tiltak for å avbøte forstyrrelsene på kommunikasjonssignalet senest innen 5 dager fra forstyrrelsene er oppstått. Det kan gjennomføres midlertidige tiltak der permanente tiltak ikke lar seg iverksette innen nevnte frist.

Dersom det på forhånd er identifisert en risiko for interferens på eksisterende elektroniske kommunikasjonstjenester, skal tiltakshaver utarbeide en plan med konkrete tiltak for å avbøte forstyrrelser, inkludert frister for gjennomføring. Planen skal utarbeides i samråd med berørte ekomaktører og inngå i detaljplanen for vindkraftverket som skal godkjennes av NVE. NVE konsulterer Nkom dersom det er uenighet mellom konsesjonæren og ekomaktøren om planlagte avbøtende tiltak.

Avbøtende tiltak skal være rettet mot gjenoppretting av tilgang til den aktuelle elektroniske kommunikasjonstjenesten. Andre tiltak er kun aktuelle dersom kun et fåtall sluttbrukere er involvert, det ikke på forhånd er identifisert en risiko for interferens og kostnadene ved utbedring er vesentlig høyere enn konsesjonærens antatte økonomiske fordel knyttet til drift av vindkraftverket i konsesjonsperioden. Konsesjonæren skal i slike tilfeller betale erstatning for det tap ekomtilbydere, ekomtilbyders kunder og sluttbrukere påføres.

Tiltakshaver skal dekke kostnader ved gjennomføring av utredning, måling og avbøtende tiltak.

5.3 Fase 3: Oppfølging av innvilget konsesjon

Til punkt 5.3.1 Om detaljplan

NTV er tilfreds med at detaljplanen skal gjøre rede for endrede virkninger for ekomtjenester der det har skjedd en endring sammenlignet med utbyggingsløsningene i konsesjonssøknaden, da endret plassering og økte dimensjoner fører til at risikoen for interferens med ekomsignaler øker. Det er også viktig slik utkastet legger opp til, at tiltakshaver er forpliktet til å ha en dialog med berørte ekomaktører. Det vises imidlertid til at det fortsatt er utbygger som har utredningsansvaret, herunder ansvaret for kostnadene ved utredninger av forholdet til ekomsignalene, jf. også punkt 5.1.2 og 5.1.3 over.

Til punkt 5.3.2 Høring og behandling av detaljplan

I retningslinjene legges det til grunn at tiltakene skal være bindende ved NVEs godkjenning av detaljplanen. NTV mener imidlertid at de overordnede prinsipper for avbøtende tiltak må følge direkte av konsesjonsvilkåret og ikke være gjenstand for forhandlinger i den enkelte detaljplan, jf. våre merknader til konsesjonsvilkåret i punkt 5.2.4 over. I motsatt fall frykter NTV, basert på de erfaringer man hittil har hatt med vindkraftutbygging, at det vil bli vanskelig å komme til enighet om de vilkår som skal inn i detaljplanen og at dette vil føre til at NVE og OED også i fremtiden vil måtte avgjøre en rekke klager. Tiltaksplanen slik den fremgår i detaljplanen bør derimot

⁷ OEDs vedtak av 24. mars 2020 (19/1700, Haram)

være rettet inn mot konkret tilpassede tiltak relatert til den enkelte utbygging som tar opp i seg lokale forhold som nevnt i punkt 5.2.4 over.

Til punkt 5.3.3 Klagemuligheter

Som nevnt over, mener NTV at det viktigste tiltaket for å unngå klager, er at konsesjonsvilkåret er mest mulig tydelig og utfyllende, jf. punkt 5.2.4 over. Det vil gi både tiltakshavere og ekomaktører bedre forutsigbarhet og er nødvendig for å få til en god sameksistens mellom partene. Det vil også føre til at NVE og OED vil få langt færre klager til behandling.

Til punkt 5.3.4 Utvidelse og endring av vindkraftverk

NTV støtter prinsippet om at konsekvensene av endringer må utredes slik utkastet gir uttrykk for, men oppfatter bruken av begrepet "vesentlige endringer" som problematisk. Hittil har NTVs erfaring vært at NVEs forståelse av dette begrepet er alt for snever sett fra NTVs side. Hverken større effektutvidelser og betydelige endringer i dimensjoner og plassering har tilsynelatende blitt ansett som "vesentlige endringer". Det må eksplisitt fremgå av retningslinjene at ved alle endringer som medfører endringer i plassering, høyde eller dimensjoner som kan tenkes å påvirke ekomtsignaler, må det gjennomføres nye vurderinger av om endringene kan medføre interferens for ekomtsignaler. Det må videre fremgå at det er tiltakshaver som har ansvar for utredningene og må bekoste disse.

Til punkt 5.4 Konsesjonsprosessen for små vindkraftverk og vindkraftverk etter plan- og bygningsloven

NTV er enig i at retningslinjene for ekom også bør legges til grunn ved kommunal saksbehandling. Det vises her til tidligere merknader om at risikoen for interferens for ekomtsignaler ikke er knyttet til anleggets produksjonskapasitet, men plassering og dimensjoner.

6 Punkt 6: Avbøtende tiltak

Til punkt 6.1 innledning

I utkastet er det vist til at *"dersom et etablert vindkraftanlegg senere viser seg å forstyrre ekomtsjenester, må tiltakshaver også gjennomføre avbøtende tiltak i etterkant"*. NTV er enig i dette, men mener at dette grunnleggende prinsippet også må fremkomme av selve konsesjonsvilkåret, slik det er gjort rede for i punkt 5.2.4. All erfaring NTV hittil har hatt med vindkraftutbyggere, tilsier at dersom dette ikke presiseres i selve konsesjonen, vil det være vanskelig å få gjennomført tiltak som ivaretar ekomtsignaler etter at konsesjon er gitt. Forøvrig støtter NTV den tilnærming at tilpasninger og justeringer i forkant av en utbygging er å foretrekke fremfor avbøtende tiltak i etterkant, men som fremhevet er det ikke alltid mulig å forutse interferens og alle steder den kan oppstå. Uten en klar konsesjonshjemlet plikt til å gjennomføre avbøtende tiltak i forhold til oppstått interferens, vil konsesjonæren heller ikke ha tilstrekkelig interesse i å gjennomføre tiltak i forkant av utbyggingen.

NTV støtter at tiltakene må ivareta både sluttbrukere hvis tjenestetilbud forstyrres, ekomtilbydere og eiere av ekominfrastruktur. For det digitale bakkenettet spesielt innebærer det at også RiksTV og NRKs interesse i at signalene kan mottas er beskyttet av konsesjonsvilkåret slik det også legges til grunn i OEDs vedtak av 24. mars 2020 (19/1700, Haram) på s. 9.⁸ Det bes om at dette presiseres i retningslinjene.

NTV støtter at kostnadene ved avbøtende tiltak så langt som mulig bør identifiseres på et tidlig stadium. Kostnadene vil være helt avhengig av om det blir behov for å etablere nye sendere (i NTVs tilfelle nye DTT-sendestasjoner) eller ikke, og om det i tilfelle fins eksisterende infrastruktur som sendere kan innplasseres i, eller om det må gjøres "green field" etableringer av sendestasjoner med tilhørende behov for kraftfremføring,

⁸ OED viser i sitt vedtak til at «Ved plattformbytte skal NTV, NTVs kunder og alle husholdninger og eiere av fritidsboliger som mister sin mulighet til å ta imot DTT-signalene ha erstatning for økonomisk tap byttet medfører.»

vei, støpe fundament, osv. Siden det tar tid fra konsekvensutredningen til bygging vil det imidlertid ikke være mulig å gi annet enn kostnadsestimater. Retningslinjene må ta høyde for dette.

Der ekomaktørene allerede har virksomhet i form av signalfremføring i det område vindkraftutbygger ønsker å etablere seg i og vindkraftanlegget påvirker de elektroniske kommunikasjonssignalene, må målet med avbøtende tiltak være at forstyrrelsene på ekomsignalet opphører slik utkastet legger til grunn. Ekomaktørens virksomhet er basert på egne konsesjoner som gir rett til å bruke frekvensspekteret. Mange ekomaktører har betalt store summer for sine frekvensrettigheter eller de er gitt et samfunnsoppdrag som det er lagt ned betydelige investeringer for å oppfylle. NTV har både frekvenstillatelse etter ekomloven og anleggskonsesjon etter kringkastingsloven med såvel rettigheter som plikter. Energimyndighetene har ikke kompetanse til å gripe inn i ekomaktørens rettigheter, ei heller basert på noen forholdsmessighetsvurdering slik retningslinjene synes å legge opp til. Et slikt standpunkt ville dessuten være i strid med prinsippet om først i tid og best i rett som det vises til innledningsvis i retningslinjen. Vi viser for øvrig til OEDs avgjørelse av 24. mars 2020 (19/1700, Haram) på s. 9, hvor det fremgår at plattformbytte kun kan anvendes som en "siste utvei", dvs. i tilfeller der andre avbøtende tiltak ikke er gjennomførbare. Dette er ikke forenelig med en generell forholdsmessighetsvurdering slik det synes lagt opp til i utkastet. En aksept for plattformbytte/overføring til annen ekomtilbyder basert på en uklar forholdsmessighetsvurdering, ivaretar ikke ekomaktørens interesser. Tiltak som ikke adresserer gjenoppretting av signalet kan kun være aktuelt der det ikke finnes andre muligheter.

En forholdsmessighetsvurdering kan kun være relevant ved valg mellom ulike tiltak som alle gjenoppretter tilgangen til det spesifikke ekomsignalet som har blitt forstyrret. Dersom ekomsignalet kan gjenoprettes ved ulike alternative tiltak, vil et forholdsmessighetsprinsipp tilsi at man velger det rimeligste tiltaket med mindre det foreligger andre grunner som tilsier at man bør velge et dyrere tiltak.

Kostnadene ved å gjenopprette tilgangen til ekomsignalet må under enhver omstendighet ses i lys av de betydelige økonomiske gevinster innehavere av vindkraftkonsesjoner har ved drift av sine vindkraftanlegg. I lys av disse gevinstene vil selv kostnadene ved etablering av nye alternative senderstasjoner, være begrenset sett i sammenheng med den gevinst vindkraftaktøren vil få fra vindkraftanlegget over tid. Utbygger kan ikke høres med at signalmottaket ikke skal reetableres fordi det er mindre kostnadskrevende for utbygger at sluttbruker føres over til en annen plattform/ekomtilbyder. Dersom konsesjonssøker frykter at avbøtende tiltak for ekomsignaler blir for kostbart sammenlignet med inntektene som vindkraftverket ventes å generere, bør konsesjonssøker takke nei til konsesjonen og la være å bygge anlegget. Den vurderingen må tiltakshaver gjøre i forkant. Tiltakshaver kan ikke i stedet i etterkant tillates å la være å rette opp skader deres anlegg påfører andre fordi de mener det er dyrt å gjenopprette skaden. Det vil være direkte urimelig i de tilfeller der deres økonomiske gevinst ved utbyggingen er større enn kostnadene ved avbøtende tiltak som gjenoppretter tilgangen til ekomsignaler eller ekomtjenesten.

For NTV er det i relasjon til dette punkt viktig å minne om at bortfall av signal i et område, ikke bare innebærer at det digitale bakkenettet mister eksisterende kunder, men at også potensialet for nye kundeforhold blant innbyggere i de geografiske områdene hvor interferens gjør seg gjeldende tapes. Dette vil svekke inntjeningen for å finansiere det digitale bakkenettet. Det vil dessuten ha negative følger for konkurransen i TV-markedet, mangfold og valgmuligheter for sluttbrukeren og - ikke minst - frata sluttbrukerne muligheten til å se NRK gratis, noe som kun er mulig i det digitale bakkenettet for TV og som sluttbrukere har krav på. Bakkenettet som beredskapsplattform vil heller ikke lenger være tilgjengelig i de berørte områdene.

Det er avgjørende at de endelige retningslinjene endres på dette punktet. Det kan ikke være opp til noen forholdsmessighetsvurdering om tiltakshaver skal være forpliktet til å sikre at forstyrrelsen opphører eller ikke. Vindkraftaktørene har ingen rett til å gripe inn i ekomaktørens eksisterende virksomhet, og dette må klart fremgå av retningslinjene.

Til punkt 6.2 Føringer for avbøtende tiltak

NTV er enig i at berørte ekomaktører er nærmest til å vurdere hva som vil kunne avhjelpe forstyrrelsene. Ekomaktørens vurderinger må derfor tillegges stor vekt.

NTV er videre enig i det kan være hensiktsmessig at retningslinjene identifiserer tiltak som kan gjennomføres i en planleggingsfase og senere tiltak som kan avhjelpe eventuelt senere oppstått interferens. I den enkelte sak, vil det imidlertid være naturlig å gjøre konkrete risikovurderinger da det som nevnt, i hvert fall for det digitale bakkenettets del, ofte vil være vanskelig å sikkert forutsi om interferens vil oppstå eller ikke. I praksis vil

vindkraftkonsesjonær derfor måtte velge om konsesjonæren vil bygge ut med den risiko det medfører for at interferens kan oppstå, og da måtte gjennomføre avbøtende tiltak med tilhørende kostnader om risikoen skulle materialisere seg, eller la være å bygge ut vindkraft i det aktuelle området. Konsesjonæren kan imidlertid ikke høres med at konsesjonæren skal få "både i pose og sekk" ved først å bygge ut for dernest å slippe å gjennomføre avbøtende tiltak som gjenoppretter tilgangen til ekomsignalet, jf. også våre merknader til punkt 6.1 over. Dette bør fremgå tydeligere av retningslinjene.

Under enhver omstendighet er det helt avgjørende at dersom det oppstår interferens, må det gjelde en helt konkret og kort frist for gjennomføring av midlertidige og/eller permanente tiltak. Det vises her til Olje og Energidepartementets vedtak i Haram saken der det ble oppstilt en frist på 5 dager for gjenoppretting av tilgang til TV-signalet, og de negative erfaringene fra Vardafjellet som viser hvor galt det kan gå der slike frister ikke er fastsatt på forhånd.

NTV mener for øvrig at det er galt å liste opp plattformbytte som et avbøtende tiltak. Dette er ikke avbøtende for de berørte ekomvirksomhetene. Dersom plattformbytte skal nevnes må det presiseres at dette er et tiltak som kun kan benyttes som siste utvei der ingen andre tiltak er gjennomførbare og at det i tilfelle må betales erstatning til ekomaktøren, ekomaktørens kunder og sluttbrukere.

Til punkt 6.2.1 og 6.2.2

Etablering av ny(e) sendestasjon[er] for ekomnettene kan også være et permanent avbøtende tiltak i tilfeller der interferens har oppstått. I slike tilfeller vil det imidlertid kunne være behov for midlertidige tiltak, f. eks. i form av stans av en eller flere vindturbiner.

Til punkt 6.2.3 Føringer for rekkefølge for aktuelle avbøtende tiltak

NTV oppfatter at det i punkt 1 gis uttrykk for at tiltakshaver primært skal iverksette tiltak som fører til at man unngår at interferens på ekomsignaler oppstår i det hele tatt. NTV er enig i at det er hensiktsmessig å først søke å unngå at det oppstår interferens. De tiltak som er nevnt i punkt 6.2.1 er da i fremste rekke aktuelle.

Punkt 1 er imidlertid uklar på om tiltakshaver i stedet kan vente å se om interferens oppstår, jf. formuleringen "*eller som fører til at skadelig interferens som har oppstått opphører*" og om meningen da er å likestille tiltakene punkt 6.2.2 med tiltakene i punkt 6.2.1, gitt at de er effektive. NTV mener at dette ikke bør likestilles, men at det primært bør være en plikt til å iverksette tiltak som medfører at det ikke oppstår interferens og at dette må fremgå klart av retningslinjene.

Hvis tiltakshaver gis en frihet til å innta en "vente- og se-holdning", må det i tilfelle presiseres at det må ledsages av en helt klar og tydelig plikt til å stanse interferensen og at det i mangel av andre effektive tiltak må bety at utbygger må stenge ned vindkraftverket, inntil tiltak som fører til at ekomtjenesten fra berørt ekomtilbyder kan videreføres på annen måte. Som nevnt over, er det avgjørende at avbøtende tiltak gjennomføres uten ugrunnet opphold og senest innen 5 dager slik Olje og Energidepartementet tidligere har lagt til grunn. Uten rask gjennomføring risikerer sluttbrukere, ekomaktører og andre berørte å bli skadelidende.

Forholdet mellom punkt 1 og 2 er noe uklart da begge punkter tilsynelatende omhandler oppstått interferens. NTV oppfatter imidlertid at det i punkt 2 forsøksvis gis uttrykk for at dersom det ikke er mulig å unngå interferens på det eksisterende ekomsignalet eller det blir uforholdsmessig kostbart, skal tiltak som i stedet gjenoppretter tilgangen til den berørte ekomtjenesten på annen måte gjennomføres. Etablering av nye sender/sendestasjon vil da være det mest aktuelle tiltaket. Slike tiltak vil imidlertid ta tid å gjennomføre og da må det samtidig fremgå av retningslinjene at andre midlertidige tiltak må iverksettes inntil varige tiltak er på plass.

Når det gjelder formuleringen i punkt 3, er denne slik NTV ser det, ikke akseptabel. Slik NTV oppfatter utkastet punkt 3, åpner det opp for en generell adgang til å benytte plattformbytte som et tiltak der et fåtall sluttbrukere er berørt. Det vises her til at slik utkastet til retningslinjer er formulert, kan plattformbytte gjennomføres så lenge det er "*undersøkt*" om det kan gjøres tiltak på mottaker- eller sendersiden, men uten at det stilles krav om at slike tiltak skal gjennomføres der det er mulig. Videre skal ekomtilbyder kun "*orienteres*". Dersom forslaget virkelig er ment slik det er formulert, oppfatter NTV denne delen av forslaget som en grov tilsidesettelse av ekomtilbydernes interesser og deres konsesjoner. Bli disse formuleringene stående i de endelige

retningslinjene, vil disse ikke oppfylle sitt formål, men tvert om skape mer konflikt. NTVs erfaring tilsier at alle vindkraftutbyggere vil basere seg på denne uttalelsen, hevde at det kun er et fåtall sluttbrukere i den aktuelle sak som blir berørt og være avvisende til alle andre tiltak. Da er så vel parter som myndighetene like langt, man har ikke fått noen avklaring gjennom retningslinjene og det må forventes at alle saker der inferens på ekomsignaler oppstår eller risikerer å oppstå, vil havne som klagesaker hos NVE og OED.

NTV forutsetter at det ikke er slik retningslinjene er ment, og at der avbøtende tiltak på mottaker- eller sendersiden som gjenoppretter tilgang til ekomsignaler eller ekomtjenesten er mulig å gjennomføre, skal slike tiltak også gjennomføres. Kun der slike tiltak ikke er praktisk mulig å gjennomføre, dvs. som en siste utvei, er plattformbytte et aktuelt tiltak. Det er avgjørende at dette presiseres.

Ved plattformbytte må det også presiseres at erstatning skal dekke det tap ekomtilbyder, *ekomtilbyders kunder* og sluttbrukere lider. Det vises her til Olje- og energidepartementets vedtak av 24. mars 2020 (19/1700, Haram) hvor det ble presisert at ved plattformbytte skal NTV, NTVs kunder og alle husholdninger og eiere av fritidsboliger som mister sin mulighet til å ta imot DTT-signalene ha erstatning for økonomisk tap byttet medfører.

I siste avsnitt sies det at NVE kan pålegge retting og stans «*[dersom det oppstår skadelig interferens på en ekomtjeneste som ivaretar nød- og sikkerhetstjenester]*.” I dag kan NVE pålegge retting og stans når det foreligger brudd på konsesjonsvilkåret som sådan (se f. eks. sakene vedr. tap av TV-signal i Berle og i områdene rundt Vardafjell). NTVs konsesjon ivaretar beredskapshensyn og det legges til grunn at slikt vedtak kan iverksettes ved interferens på TV-signalene i bakkenettet. Det er imidlertid uklart for NTV om retningslinjene er ment å begrense denne muligheten for andre typer ekomsignaler. Dette vil slik NTV ser det, være uheldig. At det er behov for en slik adgang til å pålegge retting og stans, kan ikke være tvilsomt. I praksis, er dette det eneste effektive håndhevingsverktøyet NVE har der interferens oppstår og utbygger ikke frivillig iverksetter avbøtende tiltak.

Til punkt 6.2.4 Praktiske rutiner som skal beskrives i detaljplanen

NTV er enige i at det er ekomaktøren eller innholdsleverandøren som skal ha all kommunikasjon med sine kunder.

NTV utdypet gjerne sine synspunkter i et møte.

Med vennlig hilsen

Trude Malterud
Adm. Dir.
Norges televisjon AS (NTV)